Príloha č. 1

Odporúčania o otázkach súvisiacich s diskrimináciou podľa § 1 ods. 2 písm. h) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

❖ Právne postavenie Slovenského národného strediska pre ľudské práva

Právne postavenie a kompetencie Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len Stredisko) upravuje zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.

Podľa § 1 ods. 2 písm. e) a f) cit. zákona je Stredisko oprávnené zabezpečovať právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie a vydávať na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „antidiskriminačný zákon").

❖ Antidiskriminačná legislatíva Slovenskej republiky

Ústavný zákaz diskriminácie je vyjadrený v čl. 12 ods. 2:

„Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať."

V Slovenskej republike je od 1. júla 2004 účinný zákon č. 365/2004 Z. z. (ďalej len „antidiskriminačný zákon").

Podľa § 2 ods. 1 antidiskriminačného zákona dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

Pri dodržiavaní zásady rovnakého zaobchádzania je potrebné prihliadať aj na dobré mravy na účely rozšírenia ochrany pred diskrimináciou.
Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva aj v prijímaní opatrení na ochranu pred diskrimináciou (§ 2 ods. 2 a 3 antidiskriminačného zákona).

Diskriminácia je priama diskriminácia, nepriama diskriminácia, obťažovanie, sexuálne obťažovanie a neoprávnený postih; diskriminácia je aj pokyn na diskrimináciu a nabádanie na diskrimináciu.

Priama diskriminácia je konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.

Nepriama diskriminácia je navonok neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ktoré znevýhodňujú osobu v porovnaní s inou osobou; nepriama diskriminácia nie je, ak takýto predpis,

rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu.
Obťažovanie je také správanie, v dôsledku ktorého dochádza alebo môže dôjsť k vytváraniu zastrašujúceho, nepriateľského, zahanbujúceho, ponižujúceho, potupujúceho, zneucťujúceho alebo urážajúceho prostredia a ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť zásah do slobody alebo ľudskej dôstojnosti.
Sexuálne obťažovanie je verbálne, neverbálne alebo fyzické správanie sexuálnej povahy, ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť narušenie dôstojnosti osoby a ktoré vytvára zastrašujúce, ponižujúce, zneucťujúce, nepriateľské alebo urážlivé prostredie.
Pokyn na diskrimináciu je konanie, ktoré spočíva v zneužití podriadenosti osoby na účel diskriminácie tretej osoby.
Nabádanie na diskrimináciu je presviedčanie, utvrdzovanie alebo podnecovanie osoby na diskrimináciu tretej osoby.
Neoprávnený postih je také konanie alebo opomenutie, ktoré je pre osobu, ktorej sa týka, nepriaznivé a priamo súvisí

a) s domáhaním sa právnej ochrany pred diskrimináciou vo svojom mene alebo v mene inej osoby alebo
b) s podaním svedeckej výpovede, vysvetlenia alebo súvisí s inou účasťou tejto osoby v konaní vo veciach súvisiacich s porušením zásady rovnakého zaobchádzania,
c) so sťažnosťou namietajúcou porušenie zásady rovnakého zaobchádzania.

Každý je povinný dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávnych a obdobných právnych vzťahov, sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní (§ 3 ods. 1 antidiskriminačného zákona).

❖ **Zistené skutočnosti k jednotlivým namietaným skutočnostiam z podnetu:**

1. <u>Územný plán obce (ÚPO)</u>

Obec Bystrany získala v septembri 2008 finančné prostriedky vo výške 300-tisíc korún na tvorbu ÚPO na vypracovanie územného plánu obce z grantovej schémy Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Podľa zmluvy o poskytnutí dotácie, ktorá upravuje len finančné podmienky, ide o nenávratný finančný príspevok na realizáciu aktivít v zmysle schváleného projektu. Z informácií získaných počas stretnutí vyplynulo, že vyše roka sa na zasadnutiach obecného zastupiteľstva viedli diskusie o podobe ÚPO, ktoré však nevyústili do spoločnej predstavy o budúcej podobe obce.

Z písomných materiálov, ktoré má Stredisko k dispozícii je potrebné upozorniť na nasledovné: V materiáli ÚPO Bystrany „Dopracované ZADANIE (január 2009)“ sa okrem iného konštatuje v časti 2. Dôvody obstarania ÚPO a hlavné ciele riešenia: „nutnosť riešiť optimálnu organizáciu zameranú na dosiahnutie súladu všetkých funkcií, ktoré sa na území uplatňujú“. V časti 5. Požiadavky zo záväznej časti ÚPN VÚC Košice sú ako záväzné regulatívy označené okrem iného požiadavky:

„**1.** Vytvárať podmienky pre rovnovážny rozvoj osídlenia, ekonomiky, sociálnej a technickej infraštruktúry a ochranu životného prostredia.“

„**2.** V oblasti osídlenia, usporiadania územia a sídelnej štruktúry 2.18. Podporovať rozvoj vidieckeho osídlenia s cieľom vytvárania rovnocenných životných podmienok obyvateľov a zachovania vidieckej krajiny ako rovnocenného typu sídelnej štruktúry.“

„**3.** V oblasti sociálnej infraštruktúry 3.2 vytvára podmienky pre rozvoj bývania vo všetkých jeho formách s cieľom zvyšovať štandard bývania a dosiahnuť priemer v kraji 340 bytov na 1000 obyvateľov.“

V časti 8. Základné demografické údaje a prognózy sa uvádzajú údaje zo zdrojov Štatistického úradu SR. V retrospektívnom vývoji počtu obyvateľov je posledný údaj k 31. 12. 2007. Oproti roku 1970 narástol počet obyvateľov obce viac ako o 100 %. Údaje o zložení obyvateľstva podľa pohlavia a veku sú z roku 2006, podľa nich priemerný vek je okolo 24 rokov. Na základe indexu vitality ide o veľmi progresívny typ populácie. Údaje o štruktúre obyvateľstva sú však z roku 2001 (Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001) a podľa nich žije v obci len 8,80 % obyvateľov rómskej národnosti.

Jednou vetou sú spomínané výsledky Sociografického mapovania rómskych osídlení z roku 2004, týkajúce sa obyvateľstva Bystrian: v roku 2004 žilo v rómskych osídleniach 70 % obyvateľstva. Atlas rómskych komunít na Slovensku[1], v ktorom sú zhrnuté výsledky Sociografického mapovania rómskych osídlení, uvádza, že v Bystranoch v roku 2004 žilo 1910 obyvateľov, 50 z nich integrovane/rozptýlene v obci a 1860 mimo obce v osade.

V rámci bodu 9 - Požiadavky na urbanistickú kompozíciu a obnovu, prestavbu a asanáciu obce materiál uvádza, že je „potrebné obec rozvíjať v súlade s jej terajšou kompozičnou štruktúrou formou ulicovej zástavby"... a „navrhnúť rozšírenie rómskej osady južným a západným smerom s napojením na cestu II. tr. aj západnej časti osady."

K bodu 15 - Požiadavky na riešenie bývania... sa konštatuje, že „V osade je spracovaný geometrický plán pre 45 nových stavebných pozemkov. V súčasnosti prebieha čulý stavebný ruch v osade, ktorá sa rozrastá o nové objekty rodinných domov, niekedy aj bez platného stavebného povolenia... Na túto lokalitu je potrebné spracovať aktuálne geometrické zameranie, pretože pri prieskumoch a rozboroch nebolo možné zakresliť jednotlivé objekty."

V bode 15.2 Občianske vybavenie a sociálna infraštruktúra sa spomína základná škola vo viacerých objektoch, katolícky kostol a fara, kapacitne nevyhovujúci cintorín, nespomína sa kultúrny dom

V materiáli ÚPO Bystrany koncept (jún 2009), sú podrobnejšie informácie o návrhoch týkajúcich okrem iného aj objektov sociálnej infraštruktúry – školy, kostol, fara, cintorín, kultúrny dom.

V materiáli Správa o hodnotení územnoplánovacej dokumentácie sa v rámci bodu C. Komplexná charakteristika a hodnoteniach vplyvov na životné prostredie uvádzajú demografické údaje o obyvateľstve a medzi nimi okrem údajov, ktoré sú súčasťou prvého citovaného materiálu, aj zloženie obyvateľstva z roku 2001 podľa materinského jazyka. Materinský jazyk rómsky vtedy uviedlo 1344 obyvateľov Bystrian, čo tvorilo vtedy 53,27 % populácie. Materiál tiež obsahuje aj údaje o zložení obyvateľstva podľa vierovyznania v roku 2001, pričom dominantne boli obyvatelia Bystrian príslušníkmi Rímsko-katolíckej cirkvi 98,65 %. Príslušníkom Apoštolskej cirkvi vtedy nebol nikto.

V rámci Hodnotenia predpokladaných vplyvov územnoplánovacej dokumentácie na životné prostredie vrátane zdravia a odhadu ich významnosti sa pri porovnaní variantov vymenúvajú aj kritériá na výber optimálneho variantu v tomto poradí: vplyv na krajinu, vplyv na zdravie, environmentálne dôsledky, sociálno-ekonomické dôsledky, územno-technické dopady.

Záver: Napriek uvádzaným kritériám, deklarovaným regulatívom a cieľom ÚPO, ktoré sú citované vyššie, v predložených materiáloch k ÚPO úplne absentuje pomenovanie aktuálneho stavu v obci pokiaľ ide o etnické zloženie v súvislosti s demografickým vývojom a jeho dopadmi na budúcnosť obce.[2] Vychádza sa z údajov, ktoré nie sú aktuálne a jediné zdroje, ktoré v oblasti etnického zloženia sú, sú len spomenuté aj to neadekvátnym spôsobom. Opis súčasného stavu obsahuje len okrajové zmienky o stave rómskej osady, neobsahuje analýzu stavu a optimálne riešenia. Vôbec nezohľadňuje hlboké rozdiely medzi vývojovými tendenciami rómskej a nerómskej komunity. Nezainteresovaný čitateľ si na základe týchto materiálov vôbec nemôže urobiť predstavu

[1] Radičová, I, (ed): Atlas rómskych komunít na Slovensku, ISBN 80-88991-27-7, str. 101.

[2] V tejto súvislosti upozorňujeme, že je spracovaná aktualizácia Atlasu rómskych komunít za rok 2009, v ktorom možno nájsť aktuálne informácie o zložení obyvateľov obce Bystrany.

o danej obci. Rómska komunita, hoci je v obci dominantná (bežne sa v médiách uvádza, že z 2 864 obyvateľov je 2 095 Rómov,[3] že zo 644 žiakov ZŠ je 17 nerómskeho pôvodu)[4] – je v uvedených dokumentoch úplne neviditeľná. Preto ani neprekvapuje jeden z návrhov ÚPO na „rozšírenie rómskej osady južným a západným smerom s napojením na cestu II. tr. aj západnej časti osady. Keďže osada je lokalizovaná juhozápadne od centra obce, znamená to vlastne rozširovanie osady ďalej od osady, teda prehĺbenie súčasnej segregácie rómskeho osídlenia od materskej obce. V ÚPO sa nespomína ani „obecná bytovka" umiestnená v osade a teda obývaná Rómami, ktorá je v zlom stave vyžadujúcom riešenie.

Z uvedeného je zrejmé, že ÚPO nevyhovuje ani vlastným kritériám, regulatívom a cieľom. Keďže nepomenúva aktuálny stav, nemôže ani priniesť riešenia súčasných problémov. Zároveň je prekvapujúce, že ani skutočnosť, že starosta je Róm, ani silný vplyv rómskej časti obyvateľov nepomohol presadiť reálny pohľad na obec a z neho vyplývajúce racionálne riešenia. Ani skutočnosť, že finančné prostriedky na vypracovanie ÚPO poskytol ÚSVRK, nijakým spôsobom neovplyvnila obsah ÚPO pre vytváranie rovnocenných životných podmienok obyvateľov obce Bystrany. V tejto súvislosti je potrebné porovnať ciele projektu, na základe ktorého ÚSVRK poskytol finančnú dotáciu s obsahom ÚPO.

Priebeh diskusie na oboch stretnutiach je vo svetle týchto zistení pochopiteľný – v náhľadoch na budúci rozvoj obce je medzi obyvateľmi rómskeho pôvodu či už sa hlásia k slovenskej alebo rómskej národnosti, a nerómskym obyvateľstvom, neprekonateľný rozdiel. Tieto postoje sa premietajú do stanovísk a hlasovania poslancov. V súčasnosti z deviatich poslancov obecného zastupiteľstva sú len traja rómski poslanci. V obci sa prijímajú sa uznesenia, ktoré nie len v súvislosti s ÚPO (svedčí o tom aj pomer hlasov pri schvaľovaní konceptu Územného plánu obce Bystrany: 5 hlasov za 3 hlasy proti) nereflektujú reálny stav, etnické zloženie a ani potreby obce.[5] Niektoré uznesenia obecného zastupiteľstva, namierené proti rómskym obyvateľom, boli dokonca protizákonné.[6] Ďalším sporným príkladom je zrušenie rómskej poriadkovej služby, ktorá dozerala na poriadok v obci a ktorej fungovanie a prospešnosť potvrdil aj riaditeľ Oo PZ v Spišských Vlachoch.[7] Návrh na jej zrušenie bol iniciovaný nerómskou poslankyňou. Tento krok je ťažko pochopiť, najmä ak práve narúšanie poriadku zo strany Rómov – drobná kriminalita alebo neporiadok a hluk spôsobovaný rómskymi deťmi je v centre kritiky nerómskych poslancov.

Z odpovede Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity zo dňa 8.12. 2009 citujeme: „Podľa tvrdenia starostu obce, p. F. Žiga, v žiadnom prípade predmetný ÚPO v Bystranoch nevytvára priestor na zvyšovanie segregácie či sociálnej exklúzie. Lokalita, ktorá je historicky obývaná rómskou časťou obyvateľstva sa týmto ÚPO rozšíri, teda priestorovo zväčší, čo umožní uspokojiť potreby a záujmy rómskej väčšiny obyvateľov obce Bystrany najmä v budúcnosti." Na tvorbu ÚPO neboli podľa všetkého zo strany Úradu splnomocnenca stanovené kritériá, ktoré by sa týkali desegregácie, aj keď predpokladáme, že vzhľadom na to z akých zdrojov boli tieto finančné prostriedky poskytnuté, táto podmienka absentuje.

Vychádzajúc z odpovede ÚSVRK vyplýva, že ak by zistil, že obec schválením územného plánu poruší ustanovenia antidiskriminačného zákona či iné štandardné zákonné normy v postupe k rómskej komunite bez primeraného vysvetlenia bude žiadať vrátenie finančných prostriedkov s uplatnením penále, či iných sankcií voči obci v budúcnosti.

---

[3] Karasová, E.: Bystrianski Rómovia sa sťahujú do centra dediny Korzár 09.08.2007.

[4] Šandorová, V.: Všetci novoprijatí žiaci v ZŠ v Bystranoch skončili v nultom ročníku, 16. 9. 2009, http://www.mecem.sk/rpa/?id=search&lang=slovak&show=17134

[5] Pozri výpisy z uznesení.

[6] Poslanci v Bystranoch vyhoveli protestu prokurátora proti nariadeniu o verejnom poriadku na území obce a zrušili ho. Obec vypracuje nové nariadenie o verejnom poriadku. Prokurátor napadol nariadenie o verejnom poriadku pre stanovenie otváracích hodín predajní potravín a pohostinstiev. Nariadenie určilo, že obchody môžu byť v nedeľu otvorené až od 12. hodiny. Dopoludnia mali byť všetky prevádzky zatvorené, aby zákazníci nerušili verejný poriadok v obci v čase nedeľných bohoslužieb v kostole. Druhým bodom, ktorý napadol prokurátor, bolo ustanovenie o zákaze predaja a podávania alkoholických nápojov a umožnenie ich používania na verejne prístupných miestach. Podľa protestu prokurátora obec prekročila rámec oprávnení, ktoré má vymedzené Ústavou SR a zákonmi.

[7] Pozri odpoveď starostu obce Bystrany F. Žigu, str. 2.

Odporúčania:

Keďže nie je v kompetencii Strediska vyjadrovať sa k tomu, či ÚPO posilňuje súčasný stav segregácie v obci alebo má desegregačný charakter (zmenšuje existujúcu segregáciu), môžeme dať iba všeobecné odporúčania vo vzťahu k tvorbe ÚPO, zohľadňujúc relevantné záväzné dokumenty vlády SR v tejto oblasti. Predovšetkým Dlhodobá koncepcia bývania pre marginalizované skupiny obyvateľstva konštatuje, že „lokalizácia výstavby nesmie prehlbovať priestorovú a sociálnu segregáciu, ale musí byť prostriedkom integrácie obyvateľov dotknutej rómskej komunity. Toto je merateľné vzdialenosťou od obce a prístupom k verejným službám využívaným spoločne rómskou i nerómskou komunitou v obci". Rovnako Národný akčný plán SR k Dekáde začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015 vníma prioritu bývania v kontexte takých opatrení, ktoré uľahčia postupnú integráciu Rómov.[8]

Obec Bystrany má podľa Atlasu rómskych komunít dva typy rómskeho osídlenia pokiaľ ide o polohu rómskeho osídlenia – integrovaný/rozptýlený a mimo obce.[9] Vychádzajúc z vyššie uvedených dokumentov plánovaná výstavba v obci nesmie prehlbovať priestorovú a sociálnu segregáciu, ale musí byť prostriedkom integrácie rómskych obyvateľov obce, mala by teda byť kompaktná. Nie je vhodné, aby sa v budúcnosti predávali pozemky vo výmere, ktorá neumožňuje postavenie nehnuteľnosti v súlade so stavebným zákonom hlavne s prihliadnutím na požiarno-bezpečnostné predpisy. Teda nie je vhodné, aby sa aj do budúcnosti predávali pozemky o takej rozlohe, aby výstavba rodinných domov na nich postavených nespĺňala ustanovenia príslušného zákona. Umiestnenie novej výstavby musí byť výsledkom konsenzu v obci a určite treba prihliadnuť na niekoľko kritérií, ktoré sú určené medzinárodnými dohovormi a zmluvami, ktorými je SR viazaná a mnohé z nich sú premietnuté aj do ustanovení jednotlivých zákonov.[10]

Je nevyhnutné, aby bolo Rómom umožnené odkupovať aj právne voľné pozemky v intraviláne obce ak o to požiadajú a aby územný plán nevzďaľoval rómsku komunitu od stredu obce, ale naopak približoval ju, prípadne, aby boli ostatné zariadenia v obci poskytujúce služby, vzdelávanie, zdravotnú starostlivosť a dopravné spojenie situované v takej vzdialenosti, aby nedochádzalo k obmedzeniu prístupu ani jednej z komunít. Či je vhodnejšie umiestniť novú výstavbu na jedno miesto v obci alebo do viacerých menších častí v obci závisí od mnohých faktorov, ktoré sa nedajú vopred predvídať bez detailnej znalosti situácie v obci, avšak musia byť výsledkom spoločného stanoviska všetkých dotknutých strán. Pokiaľ ide o otázku, či je vhodné stavať obydlia na pozemkoch bývalého JRD, Stredisko nemôže zaujať stanovisko, keďže nemá dostatok informácií, či sa tam v súčasnosti nevyskytuje environmentálna záťaž (je neprípustné stavať v oblastiach, ktoré nie sú bezpečné pre ľudské zdravie, prípadne sú v ochranných pásmach). Je nevyhnutné predovšetkým zabrániť alebo obmedziť výstavu čiernych stavieb v takýchto oblastiach.[11]

V súvislosti s postupom, respektíve hlasovaním niektorých poslancov obecného zastupiteľstva je potrebné uviesť nasledovné: Ústavný zákaz diskriminácie je vyjadrený v čl. 12 ods. 2:„Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať." Antidiskriminačný zákon v § 2 stanovuje, že dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva aj v prijímaní opatrení na ochranu pred diskrimináciou.

Vychádzajúc z uvedeného možno konštatovať, že aj zdržanie sa hlasovania, ktoré v konečnom dôsledku vedie k diskriminačnému rozhodnutiu, je diskrimináciou.

V súvislosti s aktuálnou situáciou v obci a nezmieriteľnosťou postojov tak obyvateľov obce, ako aj ich volených zástupcov – poslancov stredisko odporúča využiť služby zmierovacích rád

---

8 http://www.romadecade.org/decade_action_plans

9 Atlas rómskych komunít 2004 str. 100.

10 Pozri prílohu

11 Pozri prílohu

alebo komunitných mediátorov s cieľom odbúrať konfrontačný a konfliktný charakter komunikácie a súžitia a obnoviť konštruktívnu komunikáciu práve v záujme kultúrneho a civilizovaného súžitia oboch komunít, ktoré jedine môže viesť k efektívnemu riešeniu spoločných problémov.

Mandát poslanca je v prvom rade poslaním a je právne bezvýznamné, koľko poslancov Rómov a koľko nerómov má obec, je pravdepodobné že obe skupiny volili obe komunity, dokonca pravdepodobne Rómovia prioritne volili nerómov, lebo predpokladajú, že majú vyššie vzdelanie, viac pracovných a sociálnych skúseností a kontaktov, ktoré využijú v prospech obce. Je preto nevyhnutné, aby si tento fakt poslanci uvedomili a konali v prospech celej obce a jej budúceho vývoja a nielen v prospech komunity, ktorej sa cítia byť členmi.

1. Náboženský život v obci

V Bystranoch okrem dominantnej Rímsko-katolíckej cirkvi pôsobí aj Apoštolská cirkev na Slovensku (ACS). Začiatok jej pôsobenia sa viaže na návrat Rómov, ktorí vycestovali za prácou v nedávnych rokoch do Veľkej Británie, kde prijali túto vieru. Momentálne sa odhaduje, že v obci je asi 150 – 200 veriacich tejto cirkvi, pričom výlučne ide iba o bystrianskych obyvateľov rómskeho pôvodu. Tento stav potvrdzujú aj viaceré články z médií, ktoré komentujú situáciu v Bystranoch, napríklad prekážky napĺňania náboženského života, teda uskutočňovania bohoslužieb vo verejných priestoroch. Posledná rozsiahla reportáž, ktorú uverejnil týždenník Plus 7 dní sa týkala aj tohto problému a predstavila Pavla Šándora – bystrianskeho pastora ACS.

Obyvatelia Bystrian – veriaci ACS, požiadali už v minulom roku o možnosť prenajať si na pravidelné bohoslužby priestory Kultúrneho domu v Bystranoch. Po neúspechu sa obrátili so žiadosťou o prenájom tanečnej sály (dvakrát do týždňa – v sobotu od 17. do 20. hodiny a v nedeľu od 10. do 13. hodiny) aj na susednú obec Spišské Vlachy. Aj v tomto prípade bezúspešne.

V tomto roku mali rómski veriaci ACS možnosť využívať Kultúrny dom počas „skúšobnej" doby trvajúcej jeden mesiac. Hoci skúšobná doba prebehla bez problémov, ani po jej uplynutí nemôžu používať dané priestory, pretože následná žiadosť o prenájom nebola podľa poslancov zrozumiteľná a preto ju OZ neodsúhlasilo. Zástupcovia veriacich ACS v nej žiadali prenajať priestory jednorázovo na jednu konkrétnu nedeľu a pravidelne na stredy. V Bystranoch si Rómovia ani nedovolili žiadať o prenájom v tých dňoch a hodinách, ktoré sú tradičné pre kresťanské cirkvi na slúženie bohoslužieb aj vzhľadom na to, že je všeobecne známe, že sa počas sobôt Kultúrny dom využíva na svadobné oslavy, oslavy životných jubileí a podobne.

Dôvod, ktorý poslanci uvádzali ako prekážku prenájmu, bol, že po bohoslužbe zostane po Rómoch neporiadok.[12] Z informácií a celkového dojmu, ktorý zamestnanci Strediska získali počas osobných stretnutí vyplýva, že pravým dôvodom je ignorovanie legitímneho záujmu časti rómskych obyvateľov Bystrian – veriacich ACS realizovať ich náboženský život, neuznávanie rovnocenných práv AC s rímsko-katolíckou cirkvou (R-KC), ktorá tradične pôsobí v danom regióne zo strany poslancov patriaci k nerómskej väčšine v OZ, hraničiacej so znevažovaním tejto cirkvi a jej prívržencov. Do úvahy sa v tejto súvislosti neberú ani mnohé pozitíva pôsobenia ACS v rómskej komunite, ktoré konštatoval starosta obce i viacerí zúčastnení na stretnutiach a ktoré úplne nespochybňujú ani nerómski poslanci.

Podľa čl. 24 Ústavy SR odsek 2 „Každý má právo slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru buď sám, buď spoločne s inými, súkromne alebo verejne, bohoslužbou, náboženskými úkonmi, zachovávaním obradov alebo zúčastňovať sa na jeho vyučovaní. Podobne Zmluva medzi SR a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami[13] v článku 2 ustanovuje, že Slovenská republika uznáva právo registrovaných cirkví a náboženských spoločností a ich členov

---

[12] Poslanci nám pritom sľúbili, že keď sa budeme slušne správať, nebudeme piť alkohol a vždy zostane po nás poriadok, môžeme si kultúrny dom prenajímať aj častejšie ako raz do týždňa. Lenže keď sme tak urobili, v našej žiadosti našli nejakú chybu, pre ktorú nám vraj nemôžu prenájom odsúhlasiť," hovorí so smútkom v hlase Pavol Šándor. http://plus7dni.pluska.sk/plus7dni/vsimli-sme-si/2009/09/pan-pastor.html

[13] http://www.mksr.sk/cirkev-nabozenske-spolocnosti/legislatva/zkony/dohoda-medzi-slovenskou-republikou-a-registrovanymi-cirkvami-a-nabozenskymi

na slobodné a nezávislé pôsobenie, ktoré zahŕňa najmä verejné vyznávanie, hlásanie a uskutočňovanie ich viery, slobodu pri plnení ich poslania, vykonávanie ich kompetencií ustanovených vnútornými predpismi registrovaných cirkví a náboženských spoločností...

Historický vývoj pôsobenia i charakter tejto cirkvi, ktorá bola na Slovensku, až do jej uznania štátom v roku 1977, považovaná za ilegálnu sektu a teda obmedzovaná, podmienil aj spôsob uskutočňovania bohoslužieb vzhľadom na zrejmý nedostatok potrebného množstva zborových priestorov. V súčasnosti je Apoštolská cirkev registrovanou cirkvou v SR, ktorá podľa článku 2 svojej Ústavy bohoslužby uskutočňuje v zborových a verejných priestoroch[14].

Záver: Z uvedeného vyplýva, že nebol identifikovaný žiadny racionálny dôvod na neumožnenie využívania obecného Kultúrneho domu na slúženie bohoslužieb ACS v Bystranoch. Sprístupnenie dotknutých priestorov je to podľa nášho názoru práve vo verejnom záujme obce.

Druhý problém, súvisiaci s náboženským životom v obci, vyšiel najavo v súvislosti s napĺňaním náboženských potrieb príslušníkov ACS pri porovnávaní realizovania náboženských potrieb príslušníkov Rímsko-katolíckej cirkvi. V tejto súvislosti bola zo strany sťažovateľa a ním reprezentovaných Rómov vrátane starostu, kritizovaná snaha nerómskych poslancov presadiť finančnú podporu na vymaľovanie kostola, čo sa v kontexte neochoty podporovať aktivity príslušníkov ACS vnímalo ako nerovnaký prístup k potrebám oboch skupín veriacich.

Z nášho pohľadu sú aj ďalšie vážne skutočnosti, o ktorých sme sa dozvedeli na osobnom stretnutí. Údajne sa v obci sa rešpektujú akési nepísané pravidla vo vzťahu k fungovaniu Rímsko-katolíckej cirkvi, ktorej príslušníkmi sú tak rómski, ako aj nerómski veriaci, ako napríklad:

- obrady (sobáše a krsty) Rómov bývajú vždy doobeda, nerómov, poobede,
- v prípade krstov, ak sa narodí viacero detí býva spoločný krst len v prípade, že nejde o rómske a nerómske dieťa,
- oddelené je aj prvé prijímanie detí,
- v kostole deti sedia v oddelených laviciach (vzhľadom na veľký počet rómskych detí a malý počet nerómskych v poslednom čase postupne začínajú sedávať rómske deti v lavici, v ktorej pôvodne sedeli len nerómske deti,
- zvonenie pri úmrtí veriaceho sa uskutočňuje tak, že keď zomrie Róm zvoní sa o päť minút celá hodina, ak zomrie neróm zvoní sa presne o celej hodine,

pochovávanie je (alebo donedávna bolo) oddelené a teda Rómov pochovávajú medzi Rómov a naopak. V tejto súvislosti sa skupujú sa hrobové miesta, aby sa si ľudia zabezpečili, že nebudú ležať vedľa Róma.

Záver: Za predpokladu, že opísané praktiky sú skutočne súčasťou náboženského života rómskych a nerómskych veriacich Rímsko-katolíckej cirkvi v Bystranoch, svedčí to o prinajmenšom neštandardnej situácii. V tejto veci Stredisko komunikuje s Ústavom pre vzťahy štátu a cirkví.

Odporúčania:

Členstvo v tej-ktorej cirkvi kresťanského vierovyznania sa v SR nespája so žiadnou oficiálnou registráciou. Všetky cirkvi, o ktorých máme vedomosť, že ich vieru vyznávajú obyvatelia obce, patria medzi registrované cirkvi a preto majú cirkvi a ich členovia rovnoprávne postavenie. Je neopodstatnené, aby poslanci obce kládli prekážky pre členov menšinovej, cirkvi pokiaľ sa dožadujú rovnoprávneho postavenia a umožnenia realizácie náboženského života, bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú registrovanými členmi tejto cirkvi. Podľa antidiskriminačného zákona je diskrimináciou aj nerovnaké zaobchádzanie z dôvodu náboženského vyznania lebo viery

[14] http://www.acsr.sk/o-nas/ustava-acs

a ako také je postihované a žalovateľné. Keďže Apoštolská cirkev patrí medzi tzv. kresťanské cirkvi bolo by vhodné umožniť im slúženie bohoslužieb najmä v nedeľu a prikázaný sviatok.

Taktiež popisované situácie v uplatňovaní rímskokatolíckej viery u Rómov a nerómov nepatria medzi štandardné a vhodné a pri prieskume v porovnateľných obciach sme sa s podobnými praktikami nestretli. Je nevyhnutné, aby obe komunity mohli praktizovať svoju vieru v rovnakej miere a v tom istom čase. Bohoslužby s uplatnením prvkov rómskej kultúry by mohli byť napríklad striedavo v sobotu a v nedeľu s tým, že je neprípustné, aby členovia jednej z komunít na ne nemali neobmedzený prístup hoci aj takpovediac nepísaným zvykovým spôsobom. Taktiež krsty, prvé prijímanie, slávnosti patróna kostola a podobne by mali byť pre obe komunity spoločné a pokiaľ priestory kapacitne nepostačujú a je nutné ich rozdeliť do niekoľkých dní, mala by byť zachovaná prirodzená proporcionalita.

Vážený pán starosta, vážená pani poslankyňa, vážení páni poslanci obecného zastupiteľstva, veríme, že výsledky nášho nezávislého zisťovania a sformulované odporúčania Vám budú nápomocné pri orientovaní sa v zložitej problematike tolerantného súžitia rómskej a nerómskej komunity predovšetkým v regiónoch, ktoré nie len v čase hospodárskej krízy čelia ekonomickým problémom.

V tejto súvislosti sme otvorení pre ďalšiu prípadnú osobnú alebo písomnú komunikáciu.

Želáme Vám úspech vo Vašej náročnej práci a ochotu prijímať objektívne a správne ale najmä spoločné rozhodnutia v prospech všetkých obyvateľov obce.

Príloha č. 2

Doplnkové štandardy k právam Rómov na bývanie

Výbor OSN pre elimináciu všetkých foriem rasovej diskriminácie (CERD) vo svojom všeobecnom odporúčaní č. 27 o diskriminácii Rómov CERD odporúča:

1. RA by zmluvné štáty brali do úvahy ich špecifické situácie, prijali podľa vhodnosti medzi iným všetky alebo časť týchto opatrení v prospech členov rómskych komunít.
2. Vyvinúť a realizovať stratégie a projekty zamerané na predchádzanie segregácii rómskych komunít v oblasti bývania; pribrať rómske komunity a združenia za partnerov spolu s inými osobami pri vývoji, renovácii a údržbe projektov na bývanie.
3. Konať rozhodne proti akýmkoľvek diskriminačným praktikám postihujúcim Rómov, obzvlášť v prípade miestnych úradov a súkromných vlastníkov, najmä v súvislosti s nasťahovaním a prístupu k bývaniu; rozhodne zakročiť proti miestnym predpisom odopierajúcim trvalý pobyt Rómom a nezákonnému vykázaniu Rómov, a neumiestňovať Rómov do táborov mimo obývaných oblasti, ktoré sú izolované a bez prístupu k lekárskej starostlivosti a iným zariadeniam.
4. Prijať vhodné opatrenia nevyhnutné pre kočujúce skupiny Rómov s cieľom ponúknuť im priestor pre ich karavany so všetkým nevyhnutným vybavením."

Medzi konania ústiace do porušovania práva patria:

- Vykonávanie, tolerovanie alebo podporovanie núteného vysťahovania.
- Búranie alebo ničenie domovov a obydlí ako forma potrestania.
- Aktívne odopieranie základných služieb, ako sú voda, kúrenie alebo elektrina, niektorým sektorom spoločnosti napriek preukázateľnej schopnosti ich poskytovať.
- Akty rasovej alebo inej diskriminácie v oblasti bývania.
- Prijatie legislatívy alebo politiky, ktorá je jasne v rozpore so záväzkami týkajúcimi sa práv na bývanie, najmä ak vyústia do bezdomovectva zhoršenia už aj tak neadekvátneho bývania, neschopnosti osôb platiť za bývanie atď.
- Zrušenie legislatívy, ktorá je v súlade s právami na bývanie a podporuje tieto práva, okrem prípadov, ak je táto legislatíva už jednoznačne prekonaná, prípadne nahradená zákonmi rovnako alebo viac zodpovedajúcimi záväzkom.
- Neodôvodnené zníženie verejných výdavkov na bývanie a iné príslušné oblasti pri absencii adekvátnych kompenzačných opatrení.
- Jasné uprednostňovanie záujmov vyšších príjmových skupín v oblasti bývania v situácii, keď značná časť spoločnosti nemá uspokojené práva na bývanie.
- Výstavba alebo povolenie na výstavbu obydlí na nebezpečných alebo znečistených miestach ohrozujúcich životy a zdravie budúcich obyvateľov.
- Obťažovanie, ponižovanie alebo bránenie mimovládnym a komunitným organizáciám, hnutiam občanov a skupinám zaoberajúcim sa právami na bývanie, aby slobodne pôsobili.
- Medzi zanedbania konania ústiace do porušovania práv patria:
- Neuskutočnenie „náležitých krokov a, ktoré vyžaduje Pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach.
- Neschopnosť zmeniť alebo zrušiť legislatívu, ktorá nie je v súlade s paktom
- Nevymáhateľnosť legislatívy nevyhnutnej na naplnenie a uznanie práv na bývanie.
- Nezasiahnutie do trhu s nehnuteľnosťami, najmä v otázkach výšky nájomného, kontroly nájomného, príspevkov na nájomné, ako aj v otázkach istoty právnej formy bývania a predchádzania zbytočným špekuláciám.
- Neuskutočňovanie prijatých medzinárodných minimálnych štandardov týkajúcich sa práv na bývanie.

- Nezabezpečenie infraštruktúry a základných služieb (voda, elektrina, kanalizácia atď.).
- Nezakázanie alebo nezabránenie osobám, ktoré sú schopné takéto činy spáchať, v ich individuálnych alebo skupinových konaniach porušujúcich práva na bývanie.
- Nevyužitie všetkých dostupných zdrojov na plnenie týchto práv.
- Nedostatočné zváženie dôsledkov makroekonomických stratégií, ktoré ovplyvňujú sociálne sféry súvisiace s bývaním, na práva na bývanie.
- Nepodávanie správ požadovaných podľa článkov 16 a 17 Paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a podľa iných zmlúv.

Výňatok zo zákona Stavebný zákon - Zákon č. 50/1976 Zb. Celý text zákona na http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/stavebny-zakon/

§ 43
Stavba

Stavba je stavebná konštrukcia postavená stavebnými prácami zo stavebných výrobkov, ktorá je pevne spojená so zemou alebo ktorej osadenie vyžaduje úpravu podkladu. Pevným spojením so zemou sa rozumie:
a) spojenie pevným základom,
b) upevnenie strojnými súčiastkami alebo zvarom o pevný základ v zemi alebo o inú stavbu,
c) ukotvenie pilótami alebo lanami s kotvou v zemi alebo na inej stavbe,
d) pripojenie na siete a zariadenia technického vybavenia územia,
e) umiestnenie pod zemou.

§ 43b
Bytové budovy

(1) Bytové budovy sú stavby, ktorých najmenej polovica podlahovej plochy je určená na bývanie. Medzi bytové budovy patria:
   a) bytové domy,
   b) rodinné domy,
   c) ostatné budovy na bývanie, napríklad detské domovy, študentské domovy, domovy dôchodcov a útulky pre bezdomovcov.

(2) Bytový dom je budova určená na bývanie pozostávajúca zo štyroch a z viacerých bytov so spoločným hlavným vstupom z verejnej komunikácie.

(3) Rodinný dom je budova určená predovšetkým na rodinné bývanie so samostatným vstupom z verejnej komunikácie, ktorá má najviac tri byty, dve nadzemné podlažia a podkrovie.

(4) Byt je obytná miestnosť alebo súbor obytných miestností s príslušenstvom usporiadaný do funkčného celku s vlastným uzavretím, určený na trvalé bývanie.

(5) Obytná miestnosť je miestnosť, ktorá svojím stavebnotechnickým riešením a vybavením spĺňa podmienky na trvalé bývanie.
(6) Príslušenstvo bytu na účely tohto zákona sú miestnosti, ktoré plnia komunikačné, hospodárske alebo hygienické funkcie bytu.

§ 43c
Nebytové budovy

(1) Nebytové budovy sú stavby, v ktorých je viac ako polovica ich využiteľnej podlahovej plochy určená na nebytové účely. Medzi nebytové budovy patria:
a) hotely, motely, penzióny a ostatné ubytovacie zariadenia na krátkodobé pobyty,
b) budovy pre administratívu, správu a na riadenie, pre banky a pošty,
c) budovy pre obchod a služby vrátane autoservisov a čerpacích staníc,
d) dopravné a telekomunikačné budovy, stanice, hangáre, depá, garáže a kryté parkoviská,
e) priemyselné budovy a sklady, nádrže a silá,
f) budovy pre kultúru a na verejnú zábavu, pre múzeá, knižnice a galérie,
g) budovy pre školstvo, na vzdelávanie a výskum,
h) nemocnice, zdravotnícke a sociálne zariadenia,
i) kryté budovy pre šport,
j) poľnohospodárske budovy a sklady, stajne a maštale,
k) budovy a miesta na vykonávanie náboženských aktivít, krematóriá a cintoríny,
l) kultúrne pamiatky, ktoré nie sú bytovými budovami,
m) ostatné nebytové budovy, napríklad nápravné zariadenia alebo kasárne.

(2) Ak sú budovy určené na rôzne účely, rozlišujú sa podľa hlavného účelu, na ktorý pripadá najväčšia časť využiteľnej podlahovej plochy.

(3) Ak časť nebytovej budovy slúži na bývanie, vzťahujú sa na túto časť požiadavky na bytové budovy.

§ 43d
Základné požiadavky na stavby

(1) Stavba musí po celý čas ekonomicky odôvodnenej životnosti vyhovovať základným požiadavkám na stavby. Základnými požiadavkami na stavby sú:
a) mechanická odolnosť a stabilita stavby,
b) požiarna bezpečnosť stavby,
c) hygiena a ochrana zdravia a životného prostredia,
d) bezpečnosť stavby pri jej užívaní,
e) ochrana pred hlukom a vibráciami,
f) energetická úspornosť a ochrana tepla stavby.

(2) Z hľadiska mechanickej odolnosti a stability sa musí stavba navrhnúť a postaviť tak, aby účinky, ktoré budú na ňu pravdepodobne pôsobiť v priebehu jej výstavby a počas jej užívania, nespôsobili:
a) zrútenie celej stavby alebo jej časti,
b) neprípustnú deformáciu,
c) poškodenie ostatných častí stavby, zariadení alebo inštalácií v dôsledku deformácie nosnej konštrukcie stavby,
d) poškodenie stavby, ktoré je neúmerné pôvodnej príčine.

(3) Z hľadiska požiarnej bezpečnosti sa musí stavba navrhnúť a postaviť tak, aby pri požiari:
a) sa zachovala nosnosť a stabilita nosnej konštrukcie stavby po určený čas,
b) sa obmedzil vznik a šírenie ohňa a dymu z ohniska požiaru v stavbe,
c) sa obmedzila možnosť rozšírenia požiaru z ohniska požiaru na susedné stavby,
d) mohli ľudia včas opustiť stavbu alebo zachrániť sa iným spôsobom,

e) sa zaistila bezpečnosť jednotiek požiarnej ochrany.

(4) Z hľadiska hygieny a ochrany zdravia a životného prostredia sa musí stavba navrhnúť a postaviť tak, aby spĺňala environmentálnu vhodnosť a bezpečnosť a neohrozovala hygienu a zdravie jej užívateľov a susedov najmä v dôsledku:
a) vypúšťania znečisťujúcich látok,
b) prítomnosti nebezpečných látok alebo plynov v ovzduší,
c) emisie nebezpečného žiarenia,
d) znečistenia až poškodenia životného prostredia vrátane zamorenia vôd alebo pôdy,
e) nedostatočného zneškodňovania odpadových vôd, dymu a tuhého alebo tekutého odpadu,
f) výskytom vlhkosti v stavebných konštrukciách alebo na povrchoch vo vnútri stavby.

(5) Z hľadiska bezpečnosti stavby pri užívaní vrátane prevádzky sa musí stavba navrhnúť a postaviť tak, aby nevzniklo neprípustné nebezpečenstvo úrazu pošmyknutím, pádom, nárazom, porezaním, popálením, obarením, zásahom elektrického prúdu, výbuchom, pohybujúcim sa vozidlom alebo pádom uvoľnenej časti stavby.

(6) Z hľadiska ochrany pred hlukom a vibráciami sa musí stavba navrhnúť a postaviť tak, aby hluk a vibrácie vnímané užívateľmi stavby a osobami v jej blízkosti neprekročili úroveň, ktorá ohrozuje ich zdravie, aby im umožnili spať, odpočívať a pracovať v uspokojivých podmienkach.

(7) Z hľadiska energetickej úspornosti a ochrany tepla stavby sa musí stavba a jej zariadenia na vykurovanie, ochladzovanie, vetranie a prípravu teplej vody navrhnúť a zhotoviť tak, aby energia spotrebovaná na ich prevádzku bola čo najmenšia vzhľadom na klimatické podmienky, umiestnenie stavby a požiadavky jej užívateľov.

(8) Životnosťou stavby je čas, po ktorý ukazovatele úžitkových vlastností stavby zodpovedajú základným požiadavkám na stavby. Ak ukazovatele úžitkových vlastností stavby sú uvedené vo všeobecne záväznom právnom predpise 1j) alebo v technických predpisoch, musí byť stavba navrhnutá, postavená a udržiavaná v súlade s nimi.

§ 43e
Všeobecné technické požiadavky na výstavbu

Všeobecné technické požiadavky na výstavbu vrátane všeobecných technických požiadaviek na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie určujú požiadavky na územno-technické riešenie výstavby, stavebnotechnické a účelové riešenie stavieb, podľa ktorých sú právnické osoby, fyzické osoby, orgány štátnej správy a samosprávy povinné postupovať pri umiestňovaní, projektovaní, povoľovaní, uskutočňovaní, kolaudovaní, užívaní a odstraňovaní stavieb.

§ 43h
Stavebný pozemok

(1) Stavebným pozemkom sa rozumie časť územia určená územným plánom obce alebo územným plánom zóny, alebo územným rozhodnutím na zastavanie a pozemok zastavaný stavbou.

(2) Nezastavaný pozemok, ktorý je súčasťou poľnohospodárskeho pôdneho fondu 11a) alebo lesného pôdneho fondu, 11b) možno v územnom pláne obce alebo v územnom pláne zóny určiť za stavebný pozemok, ak sú splnené podmienky na jeho trvalé vyňatie z poľnohospodárskeho pôdneho fondu alebo z lesného pôdneho fondu, alebo ak je v zastavanom území.

§ 47
Všeobecné technické požiadavky na navrhovanie stavieb

Stavby sa musia navrhovať tak, aby boli po celý čas životnosti v súlade so základnými požiadavkami na stavby, so zastavovacími podmienkami a aby boli zhotovené z vhodných stavebných výrobkov a pritom aby:

a) stavba bola začlenená do územia v súlade s urbanistickými, architektonickými a environmentálnymi zásadami a požiadavkami ochrany prírody a krajiny a pamiatkovej starostlivosti tak, aby sa vylúčili negatívne účinky stavby na okolie z hľadiska ochrany zdravia a životného prostredia, prípadne aby sa obmedzili na prípustnú mieru,
b) stavba bola prístupná z cesty, miestnej komunikácie alebo z účelovej komunikácie,
c) stavba stavebnotechnickým vybavením zodpovedala účelu a spôsobu užívania, a ak ide o stavbu, ktorá je určená len na užívanie osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie alebo o stavbu, ktorá je prístupná širokej verejnosti, aby spĺňala aj osobitné požiadavky na užívanie stavby osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie, najmä požiadavku bezbariérovosti,
d) stavba bola napojená na verejný vodovod a verejnú kanalizáciu, ak v okolí stavby je verejný vodovod s dostatočnou kapacitou a verejná kanalizácia,
e) energetické vybavenie stavby bolo čo najhospodárnejšie a čo najbezpečnejšie vzhľadom na klimatické podmienky miesta stavby a na účel a spôsob užívania stavby,
f) odpadové vody vypúšťané do verejnej kanalizácie boli v súlade s požiadavkami osobitných predpisov 2c) a v súlade s kanalizačným poriadkom,
g) každá prípojka stavby na verejné technické vybavenie územia bola samostatne uzavierateľná alebo odpojiteľná a aby miesta uzáverov, odpojení a meracích zariadení boli ľahko prístupné a trvale označené,
h) bol zabezpečený odvoz alebo iný spôsob zneškodnenia odpadu z užívania stavby,
i) dispozičné a prevádzkové riešenie stavby čo najviac zohľadňovalo klimatické podmienky miesta stavby a možnosti pozemku tak, aby sa čo najlepšie využilo slnečné žiarenie a denné svetlo,
j) bola zabezpečená čo najväčšia ochrana stavby pred vetrom, dažďom, hlukom, vibráciami, otrasmi, ionizačným žiarením z geologického podložia, vplyvom geopatogénnych zón, bludných prúdov a podzemných a povrchových vôd,
k) sa emisie látok znečisťujúcich ovzdušie, svetelné, tepelné a ostatné elektromagnetické žiarenie a podmienky ich odvádzania do vonkajšieho prostredia pri realizácii stavby, prevádzke stavby a súvisiacich činnostiach riešili v súlade s požiadavkami osobitných predpisov; 3) ak takéto požiadavky nie sú ustanovené, aby sa riešili podľa aktuálneho stavu techniky v čase navrhovania konkrétnej stavby,
l) stavba s jadrovým zariadením spĺňala požiadavky osobitného predpisu. 4)

Všeobecné technické požiadavky na uskutočňovanie stavieb

§ 48

(1) Stavby sa musia uskutočňovať v súlade s overeným projektom a stavebným povolením a musia spĺňať základné požiadavky na stavby.

(2) Stavby sa zakladajú spôsobom zodpovedajúcim základovým pomerom pozemku a režimu podzemných vôd. Pri zakladaní stavby sa musí dbať, aby sa zakladaním stavby neohrozila stabilita susedných stavieb a nezmenili sa základové pomery susedných pozemkov. Susedné

stavby a pozemky, ktorých stabilita alebo základové pomery by sa mohli zakladaním stavby ohroziť, treba zabezpečiť ešte pred začatím stavebných prác.

(3) Zemné práce pri zakladaní stavby a pri umiestňovaní podzemných stavieb, ktoré sa uskutočňujú v rovnakom čase a na rovnakom mieste, sa musia koordinovať. Výkopy a skládky nesmú znemožňovať prístup alebo príjazd k susedným stavbám a pozemkom. Výkopy na pozemných komunikáciách a na verejných priestranstvách sa musia primerane vybaviť dostatočne bezpečnými a kapacitne vyhovujúcimi priechodmi, priecestiami alebo obchádzkami a musia sa označiť.

(4) Základy stavieb musia bezpečne prenášať do podložia stavieb zaťaženie vyvolané stavebnými konštrukciami a úžitkovým zaťažením. Základová škára sa musí založiť v nepremŕzajúcej hĺbke.

(5) Nosné konštrukcie musia trvale a bezpečne odolávať zaťaženiu vyvolanému stavbou, užívaním stavby a vonkajšími vplyvmi a toto zaťaženie prenášať do základov stavby. Nosné konštrukcie musia trvale a bezpečne odolávať aj požiarnemu zaťaženiu.

(6) Stavby na pozemkoch v dosahu účinkov banskej činnosti alebo činnosti vykonávanej banským spôsobom alebo v dosahu podzemných stavieb musia spĺňať požiadavky na zakladanie stavieb a na stavebné konštrukcie zodpovedajúce aj týmto podmienkam.

(7) Stavby na území so seizmickým ohrozením musia spĺňať požiadavky zodpovedajúce stupňu možnej seizmicity územia.

§ 49

(1) Steny a stropy stavieb musia podľa druhu stavieb vykazovať potrebné izolačné vlastnosti.

(2) Obvodové steny stavieb musia odolávať všetkým vonkajším klimatickým vplyvom.

(3) Strechy stavieb musia zachytávať a odvádzať zrážky a zabraňovať ich vnikaniu do stavebných konštrukcií.

(4) Strešná krytina musí byť odolná proti klimatickým vplyvom a účinkom a proti zaťaženiu spôsobenému snehom.

§ 50

(1) Schodištia musia byť prevádzkovo bezpečné a primerané druhu stavby, účelu a spôsobu užívania stavby.

(2) Priestory schodíšť musia byť dostatočne osvetlené a musia byť vybavené bezpečným zábradlím, konštrukčne primeraným druhu stavby, účelu a spôsobu užívania stavby.

(3) Počet schodíšť v stavbách musí zodpovedať ich prevádzkovým podmienkam a požiadavkám požiarnej ochrany.

§ 51

(1) Komíny a výduchy musia bezpečne odvádzať odpadové plyny zo zariadení na spaľovanie palív a z iných technologických zariadení do vonkajšieho ovzdušia a odolávať účinkom spalín.

(2) Komíny sa musia konštrukčne postaviť tak, aby ich bolo možné čistiť.

§ 52

(1) Vnútorné rozvody musia byť bezpečné a musia umožňovať užívanie stavby na účel, na ktorý je určená.

(2) Vnútorné rozvody veľkých a viacposchodových stavieb musia mať aj vo vnútri stavby uzávery umožňujúce uzavrieť alebo prerušiť prívod energie alebo vody do časti stavby v prípade poruchy alebo pri údržbe.

§ 53

Technologické vybavenie stavieb musí umožňovať technologický proces, pre ktorý je určené, a zároveň spĺňať požiadavky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a bezpečnosti technických zariadení, požiarnej ochrany, ochrany zdravia ľudí a ochrany životného prostredia.

Podľa literatúry sa môžeme stretnúť s týmito charakteristikami Rómov:

1. Rómovia nie sú homogénnou skupinou. Vo vnútri rómskej komunity existujú takmer neprekonateľné bariéry. Rómske komunity nie sú vzájomne súdržné a vnútorne solidárne. Existujú medzi nimi statusové, rituálne a socioekonomické bariéry, ktoré im bránia spolu komunikovať a stretávať sa. I-lierarchizácia je na úrovni subetnických skupín Rómov (Olašskí Rómovia, slovenskí a maďarskí Rómovia), na úrovni osád a na úrovni rodín. Na vrchol hierarchie Rómovia kladú vlastnú skupinu, osadu, či rodinu a „tých druhých" považujú za nečistých, menej významných.
2. Nezáujem o verejné veci. Na úrovni osady neexistuje žiadna solidarita, ani záujem o veci verejné (spoločné), lebo solidarita a sociálny život sú ohraničené príbuzenskými vzťahmi a bariérami medzi jednotlivými širšími rodinami. Verejnosť v osade neexistuje. lebo ju netvoria individuálne osoby, ale rodiny. Spoločný záujem zlyháva na požiadavkách jednotlivých rodín, ktoré nie sú schopné uznať jednu spoločnú autoritu (ak je z inej rodiny), ktorá by zastupovala celú osadu. Bez iniciatívy majority v osadách neexistujú ani formálne organizácie, spolky, záujmové kluby, lebo všetko je tvorené na základe príbuzenstva, ktoré je hlavnou inštitúciou od ktorej sa všetko odvodzuje.
3. Sociálna úloha tradičnej rómskej rodiny. V rómskej rodine je individuálna identita nahradená kolektívnou identitou založenou na príbuzenských vzťahoch, kolektívnom vlastníctve, zodpovednosti a rozhodovaní. Sociálny život sa odohráva na úrovni širšej rodiny, ktorá rozhoduje o všetkom. V osadách sú príbuzenské vzťahy vyjadrené aj priestorovou blízkosťou obydlí a zdieľaním spoločného dvora. Rozšírené rodiny majú svoj vymedzený priestor, ktorý je zároveň aj odrazom ich socioekonomického statusu v osade. Sociálne a ekonomické vylučovanie rómskych komunít vedie k ďalšiemu posilňovaniu rodinnej solidarity a „rómstvo" sa konzervuje, alebo vracia (retarduje) k ešte starším podobám". Širšie príbuzenstvo má tendencie vyčleňovať integrovaných Rómov zo svojej komunity preto, lebo stratili rómstvo, alebo im jednoducho závidia.1
4. Integráciu detí lepšie obháji v rómskej komunite tradične vážená rodina. Ak sú nukleárne mladé rómske rodiny sociálne slabé a nie sú schopné sa osamostatniť, reprodukujú vžité modely rozšírenej rodiny a spoliehajú sa na jej solidaritu.
5. Nízka hodnota majoritného vzdelania. V tradičnej rómskej kultúre vzdelanie majority nemá hodnotu, dokonca je nežiaducim a pre jednotlivca môže znamenať' stratu členstva v rozšírenej

rodine. Rodina nepodporuje individuálny rozvoj jednotlivca a jeho samostatnosť, lebo by to mohlo ohroziť" solidaritu a integritu rodiny.158 Vzdelanie je vnímané odlišne u mnohých kultúr: podľa výskumov v Holandsku vplýva kultúra, „kultúrne postoje ku vzdelaniu" na úroveň dosahovaného vzdelania. Napríklad Maročania a Turci nepripisujú vzdelaniu veľkú socializačnú hodnotu, lebo sa obávajú odcudzenia detí Od svojej vlastnej etnickej skupiny, a namiesto výchovy v materských školách preferujú výchovu v domácom prostredí svojho etnika. Podobne v Nórsku sú medzi deťmi so slabými školskými výsledkami nepomerne zastúpené deti z jazykových menšín, deti o špeciálnymi potrebami, deti so slabých sociálnych vrstiev a chlapci, pričom niektoré z týchto charakteristík sú korelované (OECD, 2004).

6. Tradičná rómska rodina je patriarchálna. Sociálnou úlohou ženy v osadách je starať" sa o domácnosť" a deti. Je spoločensky nežiaduce, aby žena chodila do zamestnania a stretávala sa s cudzími ľuďmi, zvlášť s mužmi. Postavenie ženy sa zlepšuje s vekom a počtom detí. - východiskové podmienky. Socioekonomické problémy veľkej časti Rómov majú úplne iný rozmer, než je majorita schopná a ochotná si predstaviť". Podľa Atlasu rómskych komunít tri štvrtiny osídlení bolo umiestnených na okraji, alebo mimo obce, 81% bez kanalizácie, 37% bez vodovodu a 20% bez asfaltovej prístupovej cesty. Tretina obydlí je postavená nelegálne a 16% osídlení tvoria chatrče.
7. Sociálny kapitál bráni integrácii. Segregácia smerom k majorite, obmedzenie opakovaných kontaktov obyvateľov osád s majoritou len na úrady, a segregácia rodín vo vnútri komunity bránia nadväzovaniu takých kontaktov, z ktorých by jednotlivec mohol profitovať napríklad pri hľadaní zamestnania. Kontakty sú poväčšine obmedzené na členov v rámci vlastnej širšej rodiny. V osadách je nemožné mobilizovať sociálne siete, lebo pomôcť môže iba vlastná rodina, ktorá je však rovnako chudobná, Príkladom obmedzenosti sociálnych sietí na rodinu sú pracovné skupiny, v ktorých sú výlučne príbuzní Rómovia. Róma z inej rodiny by medzi seba nezobrali.
8. Spoločná spotreba statkov brániaca akumulácii kapitálu. Bohatstvo člena širšej rodiny je celej rodiny – vzájomná solidarita ale poväčšine nie je rovnocenná, takže pomoci je často jednosmerná a znamená veľkú ekonomickú záťaž a demotiváciu. Prerozdeľovanie statkov v rámci rozšírenej rodiny „podľa potreby" potom sťažuje vymaneniu sa z pasce a bráni akumulácii kapitálu. Členovia príbuzenskej skupiny sa postupne dostávajú na rovnakú, veľmi nízku socioekonomickú úroveň. Aj ekonomike a trhu v osade dominujú príbuzenské vzťahy, ktoré majú vyššiu hodnotu ako ekonomický zisk.
9. Dôraz na prežívanie prítomnosti (na „okamžité uspokojenie') obmedzuje hospodárenie a uvažovanie o budúcich potrebách, budúcej spotreby. Jedným z dôvodov neplatenia nájmu v nových bytoch je napríklad neschopnosť" odložiť si peniaze na nájom, pričom nemusí ísť iba o sociálne najslabšie rodiny.
10. Pracovné návyky. Nezamestnanosť medzi Rómami je tak rozšírená a je tak dlhodobým fenoménom, že veľká časť" Rómov si nezískala vzťah k pravidelnej práci a neosvojila si pracovné návyky. Mladí Rómovia sú z hľadiska nezamestnanosti najrizikovejšou skupinou: sú dlhodobo nezamestnaní bez minimálnych skúsenosti na trhu práce a akýchkoľvek kontaktov s majoritou, ktorá by im mohla pomôcť pri hľadaní práce. Súčasťou problému bol aj štedrý systém sociálnej pomoci, ktorý odrádzal od zamestnanosti nízko kvalifikované osoby. Zároveň pôsobí veľmi demotivačne aj to, že väčšina aj vzdelanejších Rómov (na úrovni stredoškolského vzdelania) ostáva bez práce.
11. Úžera. Neschopnosť" či nemožnosť tvorby úspor sa premieta do vysokej závislosti na neformálnych pôžičkách, čo vedie k úžere, ktorá je zvlášť rozšírená v rómskych osadách (ale aj v getách), a prispieva nielen k zvyšovaniu socioekonomických rozdielov v osade ale aj k rozkladu sociálnej organizácie osady. Rodiny s príjmami pod hranicou životného minima často krát odovzdávajú svoje sociálne dávky úžerníkovi, takže nie sú schopné platiť nájom a poplatky za energie, a ich závislosť" na úžere sa len prehlbuje. Na druhej strane úžerníci bohatnú a zlepšujú svoje šance na integráciu. Podľa literatúry sú úžerníci často najintegrovanejší a Nerómovia si ich preto často vyberajú ako mediátorov pri riešení rómskych

záležitostí. Úžera sa rozmohla v deväťdesiatych rokoch, kedy sa zvyšovala nezamestnanosť a chudoba Rómov. Úžerníci sú z osady, alebo mimo nej; Rómovia, alebo Nerómovia; príbuzní, alebo nie príbuzní. Rozšírenie úžery signalizuje aj veľmi obmedzený prístup Rómov k právnej ochrane a vymáhaniu spravodlivosti.

12. Stereotypy, diskriminácia a segregácia. Farba pleti, priestorová a sociálna segregácia, diskriminácia a nízka kvalifikácia sťažuje zaradenie Rómov do majoritnej spoločnosti. Všeobecne sa predpokladá, že Rómovia boji tvrdo zasiahnutí vývojom na trhu práce po roku 1990, keď ich pracovné miesta buď úplne zanikli, alebo boli obsadené majoritou. Miera návratu do zamestnanosti bola u Rómov omnoho nižšia, ako u nezamestnaných z majority. Po roku 1990 tak začali výrazne rásť rozdiely medzi majoritnou a rómskou populáciou – Rómovia začali ešte viac zaostávať vo vzdelaní, klesla ich úroveň bývania a celková životná úroveň, a mnohí z nich bolí zmenou vlastníckych pomerov, nájomných podmienok, či výšky nájmu nútení vrátiť sa do osád.

Podľa literatúry majú Rómovia svoje charakteristické kultúrne špecifiká nezávisle od krajiny, v ktorej žijú.

Zdroj: Marcinčin, Marcinčinová, Straty z vylúčenia Rómov, Open Society Foundation 2009, str. 49-52.